

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ

Ένα όνειρο που έβησε άδοξα

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΤΟΥ Αντιναυάρχου (ε.α.) Ξενοφώντας Μαυρογιάννη ΠΝ

Μετά την τελική νίκη των Συμμάχων στη Βόρεια Αφρική, οι Αγγλοαμερικανοί άρχισαν να προετοιμάζονται για την απόβαση στη Σικελία, για να επιφέρουν το τελειωτικό χτύπημα στην Ιταλία. Ο Άξονας είχε περιέλθει τώρα στη θέση του αμυνόμενου. Υποχωρούσε στο Ανατολικό Μέτωπο, είχε χάσει οριστικά την Αφρική και μέρα με τη μέρα περίμενε να εκδηλωθεί νέα συμμαχική ενέργεια σε κάποιο σημείο της τεράστιας αμυντικής περιμέτρου του «Φρουρίου Ευρώπη». Αυτό τον ανάγκαζε να διατρεί διεσπαρμένες τις δυνάμεις του.

Στην Ιταλία στρατός και λαός είχαν φθάσει σε απόγνωση, και δεν έβλεπαν τίποτα άλλο παρά πώς να βγουν από τον πόλεμο στον οποίο τους είχε ρίξει ο Μουσολίνι. Το καλύτερο κομμάτι της Ιταλικής Αεροπορίας είχε κα-

ταστραφεί. Ο Ιταλικός Στόλος είχε χάσει 13 καταδρομικά, 75 αντιτορπιλικά και 72 υποβρύχια. Τρεις ιταλικές στρατιές είχαν εκμηδενιστεί στη Βόρεια Αφρική και άλλη μια στο Ανατολικό Μέτωπο. Το ένα τρίτο των ιταλικών δυνάμεων –35 μεραρχίες– είχαν χαθεί. Το άλλο τρίτο ήταν σκορπισμένο στη Γιουγκοσλαβία, την Αλβανία, την Ελλάδα και τη Γαλλία, φρουρώντας τις «κατακτήσεις» του Μουσολίνι. Στη Σικελία και τη Νότια Ιταλία απόμεναν περί τις 30 μεραρχίες του τακτικού στρατού και άλλες 20 της ακτοφυλακής. Οι Ιταλοί στρατηγοί, ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ και σημαντική μερίδα του φασιστικού κόμματος είχαν πειστεί ότι ο πόλεμος ήταν χαμένος και περίμεναν την ευκαιρία να αλλάξουν στρατόπεδο, για να περισώσουν ό,τι μπορούσαν από

τους Συμμάχους και την οργή του ιταλικού λαού.

Στις 10 Ιουλίου 1943 οι Σύμμαχοι αποβιβάζουν στη Σικελία 160.000 άνδρες υπό τους στρατηγούς Πάττον και Μοντγκόμερι και μέσα σε 37 ημέρες καταλαμβάνουν το νησί.

Πέρα από τις στρατιωτικές συνέπειες η απόβαση στη Σικελία είχε επίπτωση στο ηθικό και το πολιτικό πεδίο του Άξονα. Δεκαπέντε ημέρες μετά τη συμμαχική απόβαση στη Σικελία ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ σε συνεργασία ακόμα και με τους πιο έμπιστους φίλους του φασιστικού καθεστώτος κάνει πραξικόπημα, συλλαμβάνει το απόγευμα της 25ης Ιουλίου τον Μουσολίνι και διορίζει πρόεδρο της νέας κυβέρνησης τον στρατάρχη Μπαντόλιο.

Με τη σύλληψη του Μουσολίνι ο

Ο Κουντουριώτης σε αεροφωτογραφία.

περίφημος Άξονας Βερολίνου – Ρώμης ραγίζει ανεπανόρθωτα. Ο Μουσολίνι μεταφέρεται σε ξενοδοχείο στο Γκραν Σάσσο, σε υψόμετρο 2.000 μέτρων στα Απέννινα, ενώ ο Μπαντόλιο δηλώνει ότι θα συνεχίσει τον πόλεμο.

Παράλληλα βρίσκεται σε μυστικές συνομιλίες με τους Συμμάχους για ανακωχή ερωτοτροπώντας συγχρόνως με τον Χίτλερ, για να μην προκαλέσει την οργή του. Τελικά, την 3η Σεπτεμβρίου μετά από πολλές συζητήσεις ο στρατηγός Καστελλάνο υπογράφει στη Σικελία την ανακωχή εκ μέρους της Ιταλίας. Είχε συμφωνηθεί ότι θα ίσχυε από την 8η Σεπτεμβρίου με ταυτόχρονες ραδιοφωνικές ομιλίες του Αϊζενχάουερ και του Μπαντόλιο. Ο Ιταλός στρατηγός αμφιταλαντεύθηκε ως την τελευταία στιγμή και τελικά έκανε τη ραδιοφωνική του ομιλία μια ώρα αργότερα. Το χαρμόσυνο άγγελμα άκουσαν τα συμμαχικά στρατεύματα λίγο πριν από την απόβαση στο Σαλέρνο της Ιταλίας.

Οι Γερμανοί μαθαίνουν την ανακωχή από την εκπομπή του ραδιοφωνικού σταθμού του Λονδίνου. Η έκπληξη και η οργή τους είναι απεριγράπτες. Αντίθετα, η κατάρρευση της Ιταλίας γίνεται δεκτή με χαρά και με ενθουσιασμό από συμμαχικής πλευράς.

Οι Γερμανοί αντιδρούν αστραπιαία. Από τις πρώτες ενέργειες είναι και η απαγόρευση απόπλου του Ιταλικού Στόλου από τις βάσεις του που τελικά δεν το κατορθώνουν. Καταφέρνουν,

όμως, να βυθίσουν την 9η Ιουλίου την ιταλική ναυαρχίδα, το θωρηκτό Roma και δυο αντιτορπιλικά, μετά από ανηλεές κυνηγητό της Luftwaffe κατά τη φυγή του Στόλου προς συμμαχικά λιμάνια, όπως προέβλεπε ένας από τους έντεκα όρους της ανακωχής. Μεταξύ των πλοίων που συνοδεύουν τα παραδοθέντα ιταλικά πλοία είναι και το αντιτορπιλικό Βασίλισσα Όλγα για το κύριο μέρος του στόλου που εκκίνησε από την Σπέτσια και ο Αδρίας για τα πλοία του Τάραντα. Την 11η Σεπτεμβρίου υπογράφεται στο γραφείο του ναυάρχου Κάννινγκαμ στη Μάλτα το επίσημο πρακτικό της παράδοσης.

Στις 12 Σεπτεμβρίου οι Γερμανοί καταφέρνουν να απαγάγουν τον Μουσολίνι από το Γκραν Σάσσο με μια ομάδα 18 ανδρών των Ες Ες υπό τον θηριώδη λοχαγό Όττο Σκορτσέν, χωρίς η φρουρά των караμπινιέρων να προβάλει αντίσταση, παρ' όλο που είχαν διαταγή να τον σκοτώσουν σε απόπειρα απελευθέρωσής του. Ο Μουσολίνι αρχικά μεταφέρεται στη Ρώμη και από εκεί στη Γερμανία, όπου ευχαρίστησε τον Χίτλερ για τη διάσωσή του.

Τα μεγαλεπήβολα επιχειρησιακά σχέδια ματαιώνονται

Η δημοσιευθείσα Πολεμική Έκθεση του αρχιστρατήγου Ουίλσον αναφέρει ότι τα αρχικά συμμαχικά σχέδια ήταν μεγαλεπήβολα και προέβλεπαν

την κατάληψη της Ρόδου και της Κω, και κάποιων άλλων νησιών των Δωδεκανήσων. Αυτό θα αποτελούσε αφητηρία ευρύτερων επιχειρήσεων κατά της κατεχόμενης Ελλάδας. Επικράτησαν, όμως, μετριοπαθέστερες σκέψεις που απέβλεπαν στην κατάληψη της Ρόδου ή της Κρήτης και για το σκοπό αυτό είχε ετοιμασθεί αποβατική δύναμη τεσσάρων ταξιαρχιών για την επιχείρηση της Ρόδου. Και αυτό, όμως, άλλαξε. Ύστερα από απόφαση του συμμαχικού στρατηγείου της Μεσογείου την 26η Αυγούστου 1943, η δύναμη αυτή εστάλη για να ενισχύσει το αποβατικό σώμα στην Ιταλία, τα δε μεταγωγικά που είχαν συγκεντρωθεί στο Σουέζ διατάχθηκαν να πλεύσουν στις Ινδίες.

Μετά, όμως, την κατάρρευση της Ιταλίας το συμμαχικό στρατηγείο της Μέσης Ανατολής εκτίμησε ότι η διαμορφωθείσα κατάσταση επέτρεπε την προσβολή των εχθρικών συγκοινωνιών στο Αιγαίο. Παράλληλα, αποφάσισε λόγω διαθέσεως των τεσσάρων ταξιαρχιών στην Ιταλία να κάνει απόβαση μιας μόνο ταξιαρχίας στη Ρόδο. Το στρατηγείο βασιζόταν στις δηλώσεις των Ιταλών ότι «τώρα είμαστε συμπολεμιστές», αλλά και σε σχετικές συνεννοήσεις που είχαν γίνει μεταξύ του Βρετανού ταγματάρχη λόρδου Τζέλικο με τον Ιταλό Διοικητή της Ρόδου ναύαρχο Καμπιόνε. Η συνθηκολόγηση της Ιταλίας είχε δημιουργήσει στους Συμμάχους την εντύπω-

Βομβαρδισμός στο Λακί. Από το βιβλίο 52 μέρες 1943

ση ότι ο ιταλικός στρατός θα βοηθούσε –όπως προβλεπόταν, άλλωστε, από τους όρους της ανακωχής– στις επιχειρήσεις εναντίον των Γερμανών, ιδιαίτερα εκεί όπου οι Ιταλοί στρατιώτες ήσαν πολύ περισσότεροι από τους Γερμανούς. Η Δωδεκάνησος παρουσίαζε περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή τη μεγάλη αριθμητική υπεροχή των Ιταλών έναντι των Γερμανών. Στη Ρόδο, επί παραδείγματι, υπήρχαν 50.000 Ιταλοί με τορπιλακάτους, τορπιλοβόλα, αεροπλάνα, πυροβολικό απέναντι σε 7.000 μόνο Γερμανούς, που δεν είχαν αναλάβει ακόμα τις κύριες αμυντικές θέσεις του νησιού.

Ήταν λογικό, επομένως, να σκεφθεί το συμμαχικό στρατηγείο ότι θα κατάφερναν οι Ιταλοί να εξουδετερώσουν τους Γερμανούς και οι ελάχιστες συμμαχικές δυνάμεις που ήσαν εκείνη τη στιγμή διαθέσιμες θα μπορούσαν με τη βοήθεια του ελληνικού πληθυσμού και του ιταλικού στρατού να καταλάβουν μερικά νησιά της Δωδεκανήσου. Ένα πράγμα δεν ήταν δυνατόν να προβλέψουν οι Σύμμαχοι: ότι τη μεθεπομένη της ανακωχής, δηλαδή στις 10 Σεπτεμβρίου, οι Γερμανοί, 7.000 μόνο, δρώντες αστραπιαία, θα κατάφερναν με τη μεγαλύτερη ευκολία να εξουδετερώσουν τους 50.000 Ιτα-

λούς, θα τους συνελάμβαναν αιχμαλώτους και θα επικρατούσαν αυτοί στο νησί. Με τις ναυτικές και τις αεροπορικές βάσεις της Ρόδου στα χέρια τους, που συμπληρώνονταν με τις βάσεις της Κρήτης και της υπόλοιπης ηπειρωτικής Ελλάδας, και την απόλυτη κυριαρχία στον αέρα, οι Γερμανοί δημιουργούσαν εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση σε όλη την περιοχή. Μετά την απροσδόκητη αυτή μεταστροφή των πραγμάτων, η επιχείρηση της Ρόδου δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί με μια μόνο ταξιαρχία.

Εν τω μεταξύ, είχε ήδη αρχίσει η εκτέλεση των συμμαχικών επιχειρήσεων στα Δωδεκάνησα με δευτερεύουσες ενέργειες και αποβάσεις στα μικρότερα νησιά του συμπλέγματος με αφελή, όμως, τρόπο, όπως θα φανεί κατά την εξιστόρηση των γεγονότων. Θα αναφερθεί πρώτα η δράση των πλοίων στην περιοχή και θα ακολουθήσει αυτή των μικρών στρατιωτικών τμημάτων στα νησιά.

Οι περιορισμένες επιχειρήσεις των πλοίων στα Δωδεκάνησα

Σύμφωνα με τα επίσημα αρχεία του ΓΕΝ σχετικά με τη δράση του Ελληνικού Ναυτικού, του αντιναυάρχου Δ. Φωκά, το βράδυ της 12ης Σεπτεμβρίου το αντιτορπιλικό Κουντουριώτης (κυβερνήτης αντιπλοίαρχος Ε. Μπατατζής) με 90 άνδρες της βρετανικής μονάδας L.R.D.G. υπό ταγματάρχη και 10 αξιωματικούς μαζί με στρατιωτικό υλικό 10 τόνων αποπλέει από τη Χάιφα, μαζί μ' ένα βρετανικό και δυο γαλλικά αντιτορπιλικά, και το απόγευμα της επομένης καταπλέει στο Καστελλόριζο. Η ιταλική σημαία κυματίζει ακόμη στον ιστό στην προκυμαία. Ο κόσμος κλεισμένος στα σπίτια του με το φόβο από την εχθρική κατοχή δεν τολμά να βγει για να υποδεχθεί το πολεμικό πλοίο της πατρίδας εκτός από μερικά παιδιά. Ο κυβερνήτης με δυο αξιωματικούς βγαίνει στην ξηρά, όπου συναντά τον παπά και δυο προκρίτους, στους οποίους παραδίδει την ελληνική σημαία να την αναρτήσουν, όταν θα επιτρεπόταν, και πολλά τρόφιμα, για διανομή στους Έλληνες απόρους. Αποβιβάζονται, επίσης, οι άνδρες της βρετανικής μονάδας και το πλοίο βγαίνει από το λιμάνι για να καταπλεύσουν στη συνέχεια τα Suttle και La Moquese τα οποία, αφού ολο-

κλήρωσαν την αποστολή τους, μαζί με τον Κουντουριώτη επιστρέφουν στη Χάιφα.

Ο Κουντουριώτης μεταφέρει και πάλι στο Καστελλόριζο στις 16 Σεπτεμβρίου 115 άνδρες του Βρετανικού Στρατού υπό αντισυνταγματάρχη και 6 αξιωματικούς, καθώς και 15 τόνους υλικό. Την ίδια αποστολή εκτελεί στις 22 του ίδιου μήνα μεταφέροντας στρατιωτικό υλικό.

Από τα πρώτα πλοία του Πολεμικού Ναυτικού που χρησιμοποιήθηκαν για την απελευθέρωση των αλύτρωτων ελληνικών νησιών της Δωδεκανήσου ήταν η Β. Όλγα. Οι λαμπρές μέχρι τώρα επιτυχίες της, της εξασφάλιζαν αυτό το δικαίωμα.

Λίαν πρωί στις 18 Σεπτεμβρίου μαζί με το βρετανικό αντιτορπιλικό *Interpid* αποπλέουν από την Αλεξάνδρεια, για να μεταφέρουν πυρομαχικά στη Λέρο, η οποία δυο ημέρες πριν είχε καταληφθεί από Έλληνες και Βρετανούς κομάντος που μετέφεραν οι ατρόμητες ημιολίες. Τα πλοία αφού υπολόγισαν να περάσουν νύχτα τα επικίνδυνα νερά του Αιγαίου αποφεύγοντας την άγρυπνη προσοχή των Γερμανών, καταπλέουν το επόμενο πρωί και αγκυροβολούν στο λιμάνι της Λέρου, όπου με τη βοήθεια ιταλικού ρυμουλκού εκφορτώνουν τα πυρομαχικά. Ήταν τα πρώτα αμιγώς πολεμικά πλοία των Συμμάχων που έρχονταν να ενισχύσουν, κάπως, την κατάληψη της Λέρου, τόσο επισφαλή και ανεπαρκή, αλίμονο! Από τους ελάχιστους φοβισμένους Έλληνες κατοίκους που είχαν απομείνει στο νησί μετά τους αμείλικτους ιταλικούς διωγμούς, δυο παιδάκια πλησιάζουν τη Β. Όλγα με μια βαρκούλα, ανεβαίνουν στο πλοίο, αφού ζήτησαν την άδεια από τον αξιωματικό στην κλίμακα, και δειλά δειλά πλησιάζουν στην πρύμνη. Κοιτάζουν με θαυμασμό την ελληνική σημαία στον ιστό της, γονατίζουν σαν σε προσευχή και μετά πιάνουν την άκρη της και την φέρνουν ευλαβικά στα χείλη τους! Δεν υπήρξε άνθρωπος του πληρώματος που να μη δακρύσει μπροστά στο θέαμα αυτό. Το ίδιο βράδυ της 19ης Σεπτεμβρίου τα δυο αντιτορπιλικά αποπλέουν για την Αλεξάνδρεια, όπου καταπλέουν το απόγευμα της 20ής.

Αμέσως, το επόμενο πρωί, ώρα 07:55, η Β. Όλγα μαζί με τα βρετανικά

Αεροσκάφος τύπου Junkers-87B

αντιτορπιλικά *Faulknor* και *Eclipse* αποπλέουν από την Αλεξάνδρεια, για να καταστρέψουν εχθρική νηοπομπή, η οποία είχε ξεκινήσει από τον Πειραιά, βάσει πληροφοριών Βρετανών πρακτόρων από την Αθήνα, και κατευθύνονταν στα Δωδεκάνησα.

Ο Βρετανός πλοίαρχος *Scott – Moncrieff*, διοικητής της Μοίρας (*Captain D8*), με μεγάλη ταχύτητα κατευθύνεται προς το στενό Καρπάθου – Ρόδου. Το απόγευμα λαμβάνει πορεία προς Αστυπάλαια, όπου φροντίζει να φθάσει περί τα μεσάνυχτα, για να αναχαιτίσει τη νηοπομπή, βάσει νεότερων πληροφοριών αεροσκάφους που την είχε εντοπίσει. Η θάλασσα ήταν καλή με ελαφρύ κυματισμό, ωραίο φεγγάρι και καλή ορατότητα.

Λίγο μετά τα μεσάνυχτα της 21ης / 22ας τα αντιτορπιλικά εντοπίζουν δυο ψηλά πλοία να παραπλέουν την ακτή της ΒΑ Άκρας της Αστυπάλαιας, να κρύβονται κοντά στο βουνό. Ύστερα

από λίγο εντοπίζουν και ένα μικρότερο πλοίο κοντά τους να τα συνοδεύει. Ήταν τα φορτηγά *Paul* (3.000 τόνων, πρώην γαλλικό) και το *Pluto* (1.200 τόνων, πρώην ιταλικό *Trieste*) που είχαν κατασχεθεί από τους Γερμανούς, συνοδευόμενα από το μικρό ανθυποβρυχιακό σκάφος *U-Jager 2104*, όπως έμαθαν αργότερα. Για τον *Captain D8* δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι επρόκειτο για την εχθρική νηοπομπή, αφού μάλιστα δεν απάντησε και στα σήματα αναγνώρισεως. Αμέσως διατάζει έναρξη πυρός από απόσταση 2.000, περίπου, γιάρδων από τα εχθρικά πλοία που παρουσιάζουν εξαιρετικούς στόχους, καθώς προβάλλονται στο φως του φεγγαριού. Οι βολές από την αρχή είναι απόλυτα επιτυχείς και τα γερμανικά πλοία ανήμπορα δέχονται τα καταγιστικά πυρά. Το συνοδό, τελειώς αιφνιδιασμένο, το μόνο που καταφέρνει είναι να ρίξει 2-3 βολές, δέχεται όμως τρία αλληπάλληλα βλήματα του *Faulknor*, τα οποία του

Το πλήρωμα του Β. Όλγα στην Αλεξάνδρεια ένα μήνα πριν βυθιστεί.

προκαλούν σοβαρές ζημιές στις υπερκατασκευές και διαρροές στα πυρμαϊά διαμερίσματα που το αναγκάζουν να διαφύγει, για να καλυφθεί, στις ακτές, με πολλούς νεκρούς και τον κυβερνήτη του τραυματισμένο. Τα δυο φορτηγά ύστερα από λίγο, φλεγόμενα, είναι επιπλέοντα ναυάγια με τους πανικόβλητους Γερμανούς να περνούν στη θάλασσα, για να σωθούν.

Το Paul θα βυθιστεί τελικά με τορπίλη που εξαπολύει το Faulkner και ύστερα από λίγο θα βυθιστεί και το Pluto. Στις 01:30 τα συμμαχικά πλοία

απομακρύνθηκαν με ταχύτητα 29 κόμβων και κατέπλευσαν στη Χάιφα την ίδια ημέρα. Φόρτωσαν στρατό και πολεμικό υλικό για τη Λέρο, για να καταπλεύσουν τελικά αργά στις 23 Σεπτεμβρίου στην Αλεξάνδρεια.

Οι γερμανικές απώλειες από τη βύθιση των πλοίων της νοηπομπής δεν ήταν απλώς καύσιμα και πυρομαχικά, αλλά κάτι άλλο απείρως πολυτιμότερο. Πολλές εκατοντάδες Γερμανοί ναυτικοί –700, άλλοι έλεγαν 900– που προορίζονταν για τη Ρόδο, εξειδικευμένοι για να επανδρώσουν τα ιταλικά

υποβρύχια, τις τορπιλακάτους, τα ναυτικά παρατηρητήρια, πυροβολεία που είχαν μείνει χωρίς πλήρωμα μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας.

Οδυνηρές θυσίες

Μια ολόκληρη ημέρα και δυο νύκτες παρέμεινε η Β. Όλγα στην Αλεξάνδρεια, γεγονός ασυνήθιστο. Την 25η Σεπτεμβρίου ώρα 08:30 αποπλέει από την Αλεξάνδρεια μαζί με το Intrepid. Κατά το σύρουπο βρίσκονται ανατολικά της Κρήτης και αρχίζουν την επιθετική περιπολία στα επικίνδυνα νερά της Δωδεκανήσου με τα πληρώματα στις θέσεις συναγερμού χωρίς να εντοπίσουν κανένα εχθρικό πλοίο ή να υποστούν παρενόχληση.

Ξημερώματα της 26ης παραπλεύουν τη Λέρο και στις 07:00 προσορμίζονται στον όρμο στο Λακκί και δένουν σε δυο σημαδούρες. Μέσα στο Λακκί βρίσκονται τρεις βρετανικές τορπιλακάτοι και ένα μικρό ιταλικό πλοίο, παραβλημένα στην προβλήτα. Στην ησυχία του κυριακάτικου πρωινού, ησυχία ξένη εντελώς προς την πολεμική ατμόσφαιρα στην οποία ζούσαν τα πληρώματα, κατάκοπα από την παμφυλακή της προηγούμενης νύχτας, κοιμούνται στα υποφράγματά τους τον περιεργο εκείνο ύπνο κατά τον οποίο ο οργανισμός δεν αδρανεύει εντελώς. Μέσα στον ύπνο αυτό ακούν από τα μεγάφωνα του πλοίου την πρωινή λειτουργία. Εκατό μίλια μακρύτερα οι πιλότοι της πρώτης Μοίρας Βομβαρδισμού του 10ου Αεροπορικού Σώματος ανέβαιναν στα αεροσκάφη τους, τα JU-88, για να χτυπήσουν τις εγκαταστάσεις στο Λακκί και συμμαχικά πλοία που ενδεχομένως θα ναυλοχούσαν στον όρμο.

Δυο έως τρία λεπτά πριν από τις 10:00 ένα σμήνος εχθρικών αεροσκαφών εμφανίζεται από την είσοδο του όρμου και επιτίθεται στα δυο αντιτορπιλικά με βόμβες και πολυβολισμούς. Ο αιφνιδιασμός είναι πλήρης για τα πλοία και τα ιταλικά αντιαεροπορικά πυροβόλα στους γύρω λόφους του νησιού που δεν μπόρεσαν να εντοπίσουν εγκαίρως τα επερχόμενα αεροσκάφη.

Ήταν, άραγε, μόνο ολιγωρία ή έτσι θέλησαν να εκδικηθούν τους Συμμάχους; Τα ιταλικά πυροβολεία θα ρίξουν μόνο μερικές σποραδικές βολές προς το τέλος της επιδρομής, η οποία

Το αντιτορπιλικό «Βασίλισσα Όλγα» εν πλω.

έγινε σε τρία διαδοχικά κύματα, των 6-8 αεροσκαφών το καθένα. Τα δυο αντιτορπιλικά μετά τον πρώτο αιφνιδιασμό αρχίζουν να βάλουν με τα αντιαεροπορικά πυροβόλα. Ακίνητα, όμως, όπως είναι αποτελούν θαυμάσιους στόχους για τους Γερμανούς πιλότους. Οι πρώτες δέσμες των βομβών περιβάλλουν τη Β. Όλγα και το πλοίο, σχεδόν, ανασηκώνεται έξω από τη θάλασσα. Πρώτο πλήττεται με μια βόμβα στο μέσον το Intrepid που υφίσταται σοβαρές ζημιές, καταφέρνει, όμως, να μετακινηθεί σε ασφαλέστερο σημείο του όρμου για να βυθιστεί τελικά στις 02:00 της επομένης. Είναι η σειρά τώρα της Β. Όλγας να δεχθεί δέσμη βομβών πίσω από την πρυμνιά τσιμινιέρα που κόβει, κυριολεκτικά, το πλοίο στα δυο. Ο ηρωικός κυβερνήτης Γ. Μπλέσσας είχε πέσει προηγουμένως άπνους στο κατάστρωμα αφού είχε δεχθεί ρίπη πολυβόλου στη στήθος και το λαιμό, ενώ κατευθυνόταν στη Γέφυρα. Μέσα σε λίγα λεπτά το πρυμναίο τμήμα του σκάφους βυθίζεται μέσα σε τεράστια στήλη καπνού, που έβγαινε από τα φλεγόμενα πετρέλαια, για να ακολουθήσει το πρωραίο τμήμα. Καθώς η πλώρη του χανόταν κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας οι άνδρες της Β. Όλγας, άλλοι κολυμπώντας ανάμεσα στα πετρέλαια, άλλοι στις σωσίβιες λέμβους και στην παραλία, υψώνουν ουρανομήκη κραυγή σαν σε τελευταίο χαιρετισμό προς το αγαπημένο τους καράβι: «Ζήτω η Β. Όλγα»! Εκτός του κυβερνήτου και του υπάρ-

Ο κυβερνήτης του αντιτορπιλικού «Βασίλισσα Όλγα», Πλωτάρχης Γ. Μπλέσσας στη γέφυρα του πλοίου.

χου, 4 ακόμη αξιωματικοί, 15 υπαξιωματικοί και 50 άνδρες του πληρώματος έχασαν τη ζωή τους.

Οι επιχειρήσεις των πλοίων συνεχίζονται στην περιοχή, παρά τα προβλήματα.

Μεταξύ 1-4 Οκτωβρίου ο Θεμιστοκλής (κυβερνήτης πλωτάρχης Σαρρής) με τον Μιαούλη και ένα ακόμη βρετανικό αντιτορπιλικό εκτελούν επιθετική περιπολία στο στενό Κρήτης – Κάσου για την καταστροφή νηοπομπών που κινούνταν στο σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων χωρίς αποτέλεσμα. Ξημερώματα της 8ης Οκτωβρίου και ενώ ο Θεμιστοκλής συμπλέει με

το βρετανικό αντιτορπιλικό Aldenham στις 04:30 εντοπίζουν δυο ναρκοθέτιδες κατά των οποίων βάλουν με τα πυροβόλα, αφού προηγουμένως έστειλαν σήματα αναγνώρισεως χωρίς να λάβουν απάντηση. Ύστερα από τρία λεπτά το βρετανικό αντιτορπιλικό διατάζει άμεση παύση πυρός, διότι τα πλοία αναγνωρίστηκαν ως φίλια. Η μία ναρκοθέτιδα διέφυγε προς την Ξηρά, ενώ η άλλη κράτησε λόγω βλάβης, και τους ναυαγούς περισυνέλεξαν τα δυο αντιτορπιλικά.

Μεταξύ 7-9 Οκτωβρίου ο Θεμιστοκλής μαζί με ένα βρετανικό καταδρομικό και τρία αντιτορπιλικά εκτελούν

καταδρομική ενέργεια στο στενό Ρόδου – Καρπάθου με σκοπό την καταστροφή εχθρικών αποβατικών δυνάμεων, χωρίς όμως να πραγματοποιηθεί τέτοια συνάντηση.

Άλλη βρετανική ναυτική δύναμη, στην οποία συμμετέχει ο Μιαούλης (κυβερνήτης πλωτάρχης Νικητιάδης) περιπολεί κοντά στα Δωδεκάνησα όταν το πρωί της 7ης Οκτωβρίου δέχεται επίθεση από σμήνος εχθρικών JU-88. Καταρρίφθηκαν τρία αεροσκάφη και το καταδρομικό Penelope υπέστη ελαφριές ζημιές στην πρύμη.

Δυο ημέρες αργότερα τα βρετανικά καταδρομικά Sirius, Penelope, Carlisle, συνοδευόμενα από τα αντιτορπιλικά Panther, Rockwood, Foulner, Fury και Μιαούλης, πλέουν δυτικά της Λέρου, προκειμένου να ματαιώσουν εχθρική απόβαση στο νησί. Το μεσημέρι 20 JU-87 (Στούκας) επιτίθενται με σφοδρότητα κατά των πλοίων με αποτέλεσμα το καταδρομικό Carlisle να υποστεί βλάβη στο πηδάλιο, μετά από τρεις βόμβες που δέχθηκε στην πρύμη, και άρχισε να διαγράφει κύκλους με ελαττωμένη ταχύτητα. Σειρά τώρα έχουν τα αντιτορπιλικά Rockwood και Panther.

Μια βόμβα πλήττει το δεύτερο στο μηχανοστάσιο, προκαλείται έκρηξη και το πλοίο βυθίζεται εντός πέντε λεπτών. Ο Μιαούλης που είναι ο επόμενος στόχος με επιδέξιους χειρισμούς

αποφεύγει σειρά βομβών αναπτύσσοντας μεγάλη ταχύτητα. Μετά την απομάκρυνση των εχθρικών αεροσκαφών και επί μια ώρα ο Μιαούλης περισυλλέγει τον κυβερνήτη, 5 αξιωματικούς και 182 άνδρες του Panther. Στη συνέχεια μαζί με το Petard συνοδεύουν μέχρι την Αλεξάνδρεια το βεβλαμμένο Carlisle που ερυμουλκείται από το Rockwood, αποσπώντας τα συγχαρητήρια του Βρετανού στολάρχου και του διοικητού του 8ου Στολίσκου Αντιτορπιλικών.

Το βράδυ της 16ης Οκτωβρίου ο Μιαούλης (νέος κυβερνήτης ο αντιπλοίαρχος Ε. Μπουντούρης) με το βρετανικό αντιτορπιλικό Hursley εκτελούν επιδρομική ενέργεια στα νερά της Κω. Στους ορμίσκους Βαθύ και Ακτή της Καλύμνου καταστρέφουν με το πυροβολικό ένα εξοπλισμένο πλοίο 1.000 τόνων περίπου, μια торπιλάκατο και ένα αποβατικό. Από τα εχθρικά πυρά προκαλείται ρήγμα στο Hursley. Ενώ τα πλοία εξέρχονται από τον όρμο της Καλύμνου, περί τις 03:10 της 17ης φωτίζονται από φωτιστικά αεροσκαφών και δέχονται τρεις διαδοχικές αεροπορικές επιθέσεις, χωρίς ευτυχώς να υποστούν ζημιές. Το πρωί μπαίνουν στον τουρκικό όρμο Γκιουβεργιλίνκ, όπου βρίσκονταν τα αντιτορπιλικά Jervis και Penn. Αποπλέουν με την έλευση του σκότους, βομβαρδίζουν το λιμάνι της Κω, η

οποία είχε ανακαταληφθεί από τους Γερμανούς, και στη συνέχεια κατευθύνονται προς Αλεξάνδρεια.

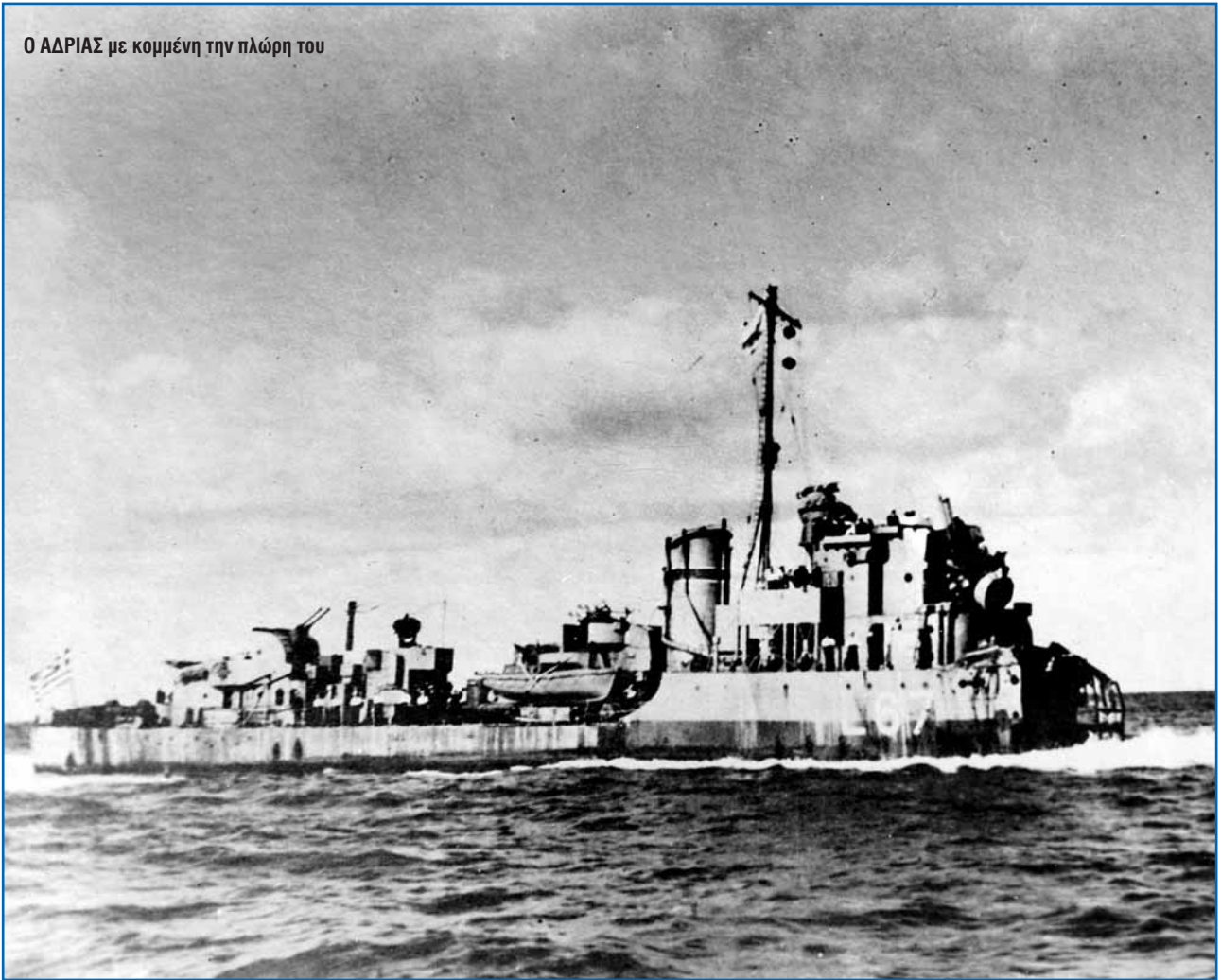
Μεταξύ 20-22 Οκτωβρίου και πάλι ο Μιαούλης μαζί με βρετανικό καταδρομικό εκτελούν επιθετική περιπολία στα νερά της Ρόδου και στις 19:30 της 20ής βομβαρδίζουν επί δεκαπέντε λεπτά πυροβολαρχίες Ξηράς του νησιού.

Ο άθλος του Αδρία

Λίγο μετά τα μεσάνυχτα της 21ης Οκτωβρίου ο Αδρίας (κυβερνήτης αντιπλοίαρχος Ι. Τούμπας) και τα βρετανικά αντιτορπιλικά Jervis, Pathfinder και Hurworth αποπλέουν από την Αλεξάνδρεια υπό τη διοίκηση του Captain D14 επί του Jervis, για να μεταφέρουν πυρομαχικά και εφόδια για τα στρατεύματα της Λέρου. Το σχέδιο προέβλεπε τα πλοία ανά ζεύγη να εκφορτώσουν το φορτίο τους στη Λέρο, ενώ το άλλο ζεύγος θα εκτελούσε επιχείρηση αντιπερισπασμού στην Κάλυμνο, για να προσελκύσουν την προσοχή του εχθρού, ώστε η εκφόρτωση να γίνει ανενόχλητα. Το πρώτο ζεύγος αντιπερισπασμού αποτελούν ο Αδρίας και το Hurworth, τα οποία με μικρή ταχύτητα το βράδυ της 22ας παραπλέουν τις ακτές της Καλύμνου προς εντοπισμό τεσσάρων εχθρικών εμπορικών πλοίων που κατά πληροφορίες υπήρχαν στην περιοχή.

Μετά δίωρη άκαρπη έρευνα τα

Ο ΑΔΡΙΑΣ με κομμένη την πλώρη του

πλοία αποχωρούν από την περιοχή για να συναντηθούν με το άλλο ζεύγος των αντιτορπιλικών, όταν ξαφνικά περί τις 03:00 δέχονται σειρά επιθέσεων με βόμβες και πολυβολισμούς από σμήνος Στούκας, τα οποία άρχισαν τις βυθίσεις βοηθούμενα από άλλα αεροσκάφη που έριχναν άφθονα φωτιστικά, κάνοντας τη νύχτα μέρα. Οι βόμβες περιβάλλουν τα πλοία, τα οποία με συνεχείς ελιγμούς με μεγάλη ταχύτητα καταφέρνουν να τις αποφύγουν, πλέοντας προς το στενό της Καλύμνου. Μερικές, όμως, πέφτουν τόσο κοντά ώστε μια δέσμη εκ τριών προκαλεί μερικές βλάβες στις προωραίες υπερκατασκευές του Αδρία και τα θραύσματα τραυματίζουν ελαφρά πέντε άνδρες του πληρώματος. Τελικά, τα πλοία καταπλέουν στις 06:00 της 22ας στο μαγευτικό όρμο Γιέντι – Ατάλα της Μικρασιατικής Ακτής, όπου παρέμειναν όλη την ημέρα χωρίς καμία ενόχληση μαζί με τα άλλα δυο αντιτορπιλικά της ομάδας.

Με το σούρουπο αποπλέουν και τα τέσσερα πλοία, τα μεν Jervis και Pathfinder κατευθύνονται στη Λέρο, για να εκφορτώσουν εφόδια, τα δε Αδρίας και Hurworth και πάλι προς την Κάλυμνο για επιχείρηση αντιπερισσμού βομβαρδίζοντας τους όρμους Βαθύ και Ακτή για παραπλάνηση του εχθρού.

Τα Hurworth και Αδρίας πλέουν σε γραμμή παραγωγής (στήλης) με πρωτόπλου το βρετανικό και με ταχύτητα 15 κόμβων. Ξαφνικά στις 21:56 ακριβώς ισχυρότατη διπλή δόνηση συγκλονίζει τον Αδρία. Επακολουθεί τρομερή έκρηξη και σκληρή κρότοι θραυσμένων σιδηρών. Ο αντιπλοίαρχος Τούμπας ευρισκόμενος στη γέφυρα τινάζεται ψηλά και πέφτει βαρύν, ενώ καταπλακώνεται από διάφορα συντρίμια. Μολονότι τραυματίστηκε δεν έχασε τις αισθήσεις του.

Ο Αδρίας είχε προσκρούσει σε νάρκη. Η πλώρη του είχε κοπεί. Νεκροί και τραυματίες κείτονταν γύρω από

τη Γέφυρα. Πυρκαγιά είχε σημειωθεί από βραχυκύκλωμα. Ακατάσχετη διαρροή υπήρχε στο μεσόδομο των αξιωματικών. Το πλοίο είχε κλίση 10° – 12° προς τα δεξιά. Εικόνα χαλασμού. Ευτυχώς οι λέβητες και οι μηχανές δεν είχαν πάθει τίποτα.

Ο Captain D αντιπλοίαρχος Ράιτ επί του Hurworth αντιλαμβανόμενος τη δραματική θέση του Αδρία πλησιάζει για βοήθεια, να παραλάβει το πλήρωμα και δίνει εντολή το πλοίο να βυθιστεί. Ο Τούμπας σε μια υπέρτατη στιγμή ευθύνης και προσήλωσης στο καθήκον αρνείται να βυθίσει το πλοίο του, παρά τις επανειλημμένες εντολές του διοικητού. Ζητά μόνο το Hurworth να παραλάβει τους μη απαραίτητους για την κίνηση του Αδρία που σκόπευε να τον προσαράξει στη γειτονική τουρκική ακτή. Και ενώ το βρετανικό αντιτορπιλικό πλησιάζει, στις 22:10 ακριβώς, σε απόσταση περίπου 200 γιάρδων δεξιά του Αδρία, τρομακτική έκρηξη από πρόσκρουση

Ο Ιωάννης Τούμπας ως υποναύαρχος το 1950

σε νάρκη σημειώνεται στο Hurworth που τινάζεται στον αέρα και αστραπιαία βυθίζεται. Φαίνεται ότι τα πλοία είχαν πέσει σε ναρκοπέδιο, το οποίο προφανώς είχαν ποντίσει οι Γερμανοί πριν από λίγες ώρες, διότι την προηγούμενη νύχτα είχαν κυριολεκτικά οργώσει την περιοχή, χωρίς να συμβεί τίποτα.

Ο Αδρίας παρά την τραγική του κατάσταση με κόπο πλησιάζει την περιοχή του ναυαγίου για να περισυλλέξει ναυαγούς, παρά το γεγονός ότι εξαιτίας της τρομερής έκρηξης θα ήταν αδύνατο να υπάρχουν επιζώντες. Η έρευνα αποβαίνει άκαρπη και επειδή η κλίση του πλοίου μεγάλωνε συνεχώς, ο κυβερνήτης αποφασίζει να πλεύσει το ταχύτερο δυνατό στις

τουρκικές ακτές, αφού προηγουμένως ρίχνει μερικά σωσίβια στην περιοχή βύθισης. Χωρίς χάρτη, χωρίς πυξίδα, με οδηγό τον πολικό αστέρα και τα ψηλά βουνά της Καλύμνου ο αντιπλοίαρχος Τούμπας αιμοραγών από τα τραύματά του καταφέρνει ύστερα από 2 ώρες και 50 λεπτά, διανύοντας απόσταση 16 μιλίων, να προσαράξει το πλοίο του ασφαλώς στις 00:50 της 23ης Οκτωβρίου στον όρμο Γκιουμουσλούκ της αρχαίας Μύνδου.

Το ίδιο εκείνο πρωί φθάνουν στο Γκιουμουσλούκ επιζώντες ναυαγοί του Hurworth, μεταξύ των οποίων και ο κυβερνήτης του αντιπλοίαρχος Ράιτ, καθώς και ναυαγοί του Eclipse, οι οποίοι περιθάλπονται στον Αδρία. Οι απώλειες του προσωπικού του

Αδρία ανέρχονται σε 18 νεκρούς, 3 εξαφανισθέντες και 24 τραυματίες.

Ο κυβερνήτης του Hurworth Ράιτ διηγείται πώς διασώθηκε από τον δίοπο πυροβολητή Σαββάκη του Αδρία, ναυαγός και αυτός, ο οποίος κωπηλάτησε επί 18 ώρες πάνω σε μια μικρή βάρκα, στην οποία επιβίβασε και τον Ράιτ. Όταν η βάρκα καταστράφηκε, παρά την εξάντλησή του, κολύπησε σε γειτονικό νησί, βρήκε μικρό ιστιοφόρο και ολοκλήρωσε τη διάσωσή του.

Ο Ράιτ στη συνέχεια πρότεινε για παράσημο τον κυβερνήτη Τούμπα, τον ιατρό Καποδίστρια, τον δίοπο Σαββάκη και τον ναύτη τηλεγραφητή Λατουσάκη.

Η αρχική απειλή των τοπικών τουρκικών αρχών για αφοπλισμό του Αδρία μετά την εκπνοή 24 ωρών παρακάμφθηκε, φαίνεται, με κατάλληλες ενέργειες και αποφασίστηκε το πλοίο να επισκευαστεί και να πλεύσει προς Αλεξάνδρεια, όπως επέμενε ο κυβερνήτης του.

Στις 21:00 της 1ης Δεκεμβρίου 1943 μετά από πρόχειρες επισκευές που έκαναν το πλοίο πλεύσιμο, ο Αδρίας ξεκολλά ομαλά με κινήσεις ανάποδα από την ακτή και ανοίγεται στο πέλαγος.

Αμέσως διαπιστώνεται ότι είναι αδύνατο να κυβερνηθεί με την πρύμη και τις μηχανές κινούμενες ανάποδα, όπως είχε σχεδιαστεί. Ο κυβερνήτης αποφασίζει να πλεύσει με πρόσω, έστω και με κομμένη την πλώρη, την οποίαν είχαν τσιμεντώσει, παρόλο που με τον τρόπο αυτό το πλοίο γινόταν έμπρωρο, είχε ελαφρά κλίση δεξιά και υπήρχε μικρή διαρροή. Με τη συνοδεία αρχικά τριών βρετανικών κανονιοφόρων, στις οποίες τα ξημερώματα της 3ης Δεκεμβρίου προστέθηκαν τα αντιτορπιλικά Jervis, Penn και τα δυο M-L, ο Αδρίας κατορθώνει να φθάσει στην Αλεξάνδρεια την 6η Δεκεμβρίου, ανήμερα του Αγίου Νικολάου, μετά από πλου 730 ολόκληρων μιλίων.

Στις 2 το μεσημέρι μπαίνει στο λιμάνι κάτω από ενθουσιώδεις ζητωκραυγές και σφυρίγματα από όλα τα πλοία που βρίσκονταν εκεί, βρετανικά, γαλλικά, πολωνικά, ολλανδικά, ελληνικά. Είναι ένας άθλος σπάνιος στη Ναυτική Ιστορία, μάλιστα κάτω από πολεμικές συνθήκες. Ο κυβερνήτης και το πλήρωμα δέχονται τα συγ-

χαρητήρια των ελληνικών πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, καθώς και των Λόρδων του Ναυαρχείου για την τόλμη και την επιδεξιότητα να φθάσει το πλοίο με ασφάλεια στην Αλεξάνδρεια.

Επιμονή στο σκοπό

Οι καταδρομικές ενέργειες, και οι μεταφορές εφοδίων και στρατού στα Δωδεκάνησα συνεχίζονται μεταξύ 26 και 28 Οκτωβρίου, με τον Μιαούλη και δυο βρετανικά αντιτορπικά, που μεταφέρουν προσωπικό και υλικό στη Λέρο.

Από 31 Οκτωβρίου μέχρι 4 Νοεμβρίου η Πίνδος (κυβερνήτης πλωτάρχης Φοίφας) με ένα βρετανικό αντιτορπικό εφοδιάζουν και πάλι τη Λέρο, και στη συνέχεια η Πίνδος εκτελεί επιθετική περιπολία βορείως της Πάτμου.

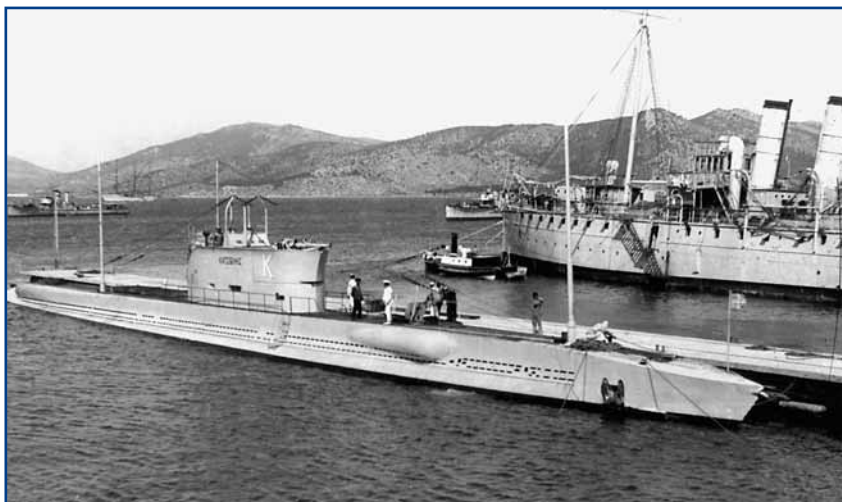
Ο Μιαούλης και πάλι μαζί με βρετανικό αντιτορπικό εκτελούν επιθετική περιπολία από 3-7 Νοεμβρίου στο Νότιο Αιγαίο, βομβαρδίζοντας τα μεσάνυχτα της 5ης / 6ης εχθρικές εγκαταστάσεις στην Κω.

Από 8 μέχρι 15 Νοεμβρίου η περιπολία στο Ν. Αιγαίο συνεχίζεται με την Πίνδο και ένα βρετανικό αντιτορπικό, ενώ τη νύχτα της 8ης / 9ης ο Θεμιστοκλής συμμετέχει βρετανικής ομάδας ερεύνης στο στενό Καρπάθου – Ρόδου.

Κατά τη διάρκεια της τετραήμερου μάχης της Λέρου – άρχισε τη 12η Νοεμβρίου – η Πίνδος με βρετανικά αντιτορπικά εκτελούν κατ' επανάληψη βομβαρδισμούς των εχθρικών θέσεων υπό σφοδρή πίεση της γερμανικής αεροπορίας. Οι επιθετικές περιπολίες στα νερά της Δωδεκανήσου συνεχίζονται και μετά την πτώση της Λέρου, και την εκκένωση της Σάμου, αφενός για παρενόχληση του εχθρού, και αφετέρου για διάσωση ομάδων στρατού και κομάντος, που είχαν αποβιβαστεί στα διάφορα νησιά.

Ημιολίες

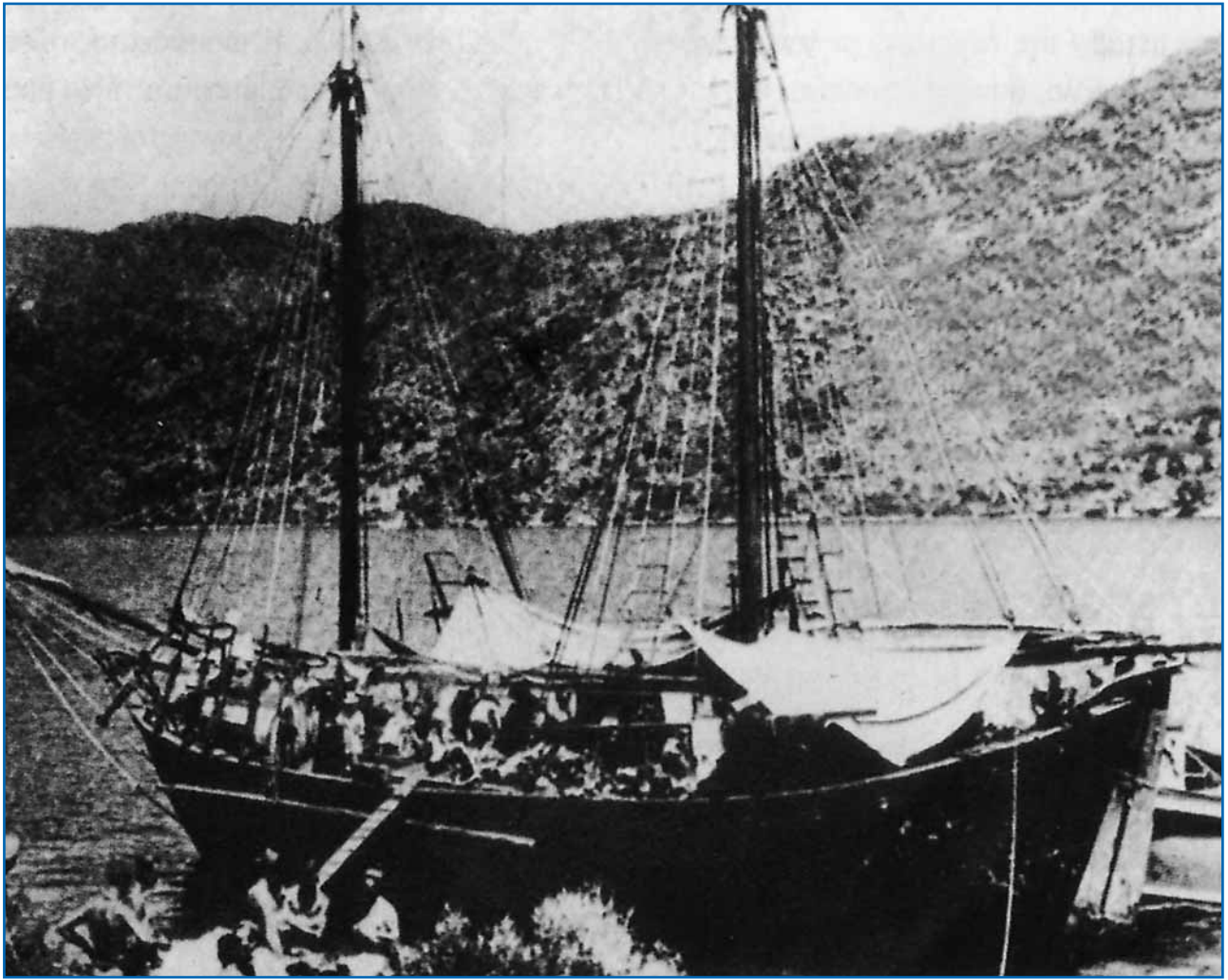
Η ιδέα της συγκρότησης στολίσκου ημιολιών ανήκει στον έφεδρο αντιπλοίαρχο Α. Λόντο, ο οποίος μόλις κατέβηκε στη Μέση Ανατολή τον Ιανουάριο του 1943 το πρότεινε στην ηγεσία του Ναυτικού για την εκτέλεση επιδρομών στο Αιγαίο. Οι δυσκολίες που παρουσίαζε το εγχείρημα ανάγκασαν τον Λόντο να ζητήσει και

Το υποβρύχιο Κατσώνης το 1932 στο ναύσταθμο της Σαλαμίνας

Ο κυβερνήτης του υποβρυχίου Κατσώνης, Αντιπλοίαρχος Β. Λάσκος κατά τη διάρκεια περιπολίας.

Χαρακτηριστικός τύπος ημιολίας (σκούνας) με δύο κατάρτια με τριγωνικά πανιά χωρίς κεραίες. Μεταξύ των πανιών υπήρχαν άλλα βοηθητικά και φλόκοι στον πρόβολο

να τοποθετηθεί στο Σώμα των Βρετανών κομάντος, όπου επανέλαβε την πρόταση στις βρετανικές ναυτικές αρχές, οι οποίες την αποδέχθηκαν. Έτσι δημιουργήθηκε ο βρετανικός στολίσκος ημιολιών της Ανατολής (Levant Schooner Flotilla), ο 1ος ΑΣΗ (Αγγλικός Στολίσκος Ημιολιών) από μικρά ιστιοφόρα ελληνικού τύπου, τα οποία μπορούσαν να παραπλανήσουν τον εχθρό λόγω εμφανίσεως. Τα πληρώματα ήσαν Βρετανοί, ο δε αντιπλοίαρχος Λόντος κατά τα τέλη Ιουνίου 1943 ανέλαβε καθήκοντα κυβερνήτου σε μια από αυτές.

Αργότερα, τον Οκτώβριο, του ανατέθηκε η δημιουργία του 2ου στολίσκου με μικρά ιστιοφόρα που είχαν μεταφερθεί από την Κύπρο στην Αλεξάνδρεια με ελληνοβρετανικά πληρώματα. Και πάλι παρουσιάστηκαν δυσκολίες, διότι το Ελληνικό Ναυτικό εί-

χε στενότητα προσωπικού για την επάνδρωσή τους, λόγω παραλαβής νέων μονάδων, αλλά και η μετασκευή τους δεν μπορούσε να αναληφθεί από τον Ήφαιστο (πλοίο επισκευών), λόγω φόρτου εργασίας. Τελικά, το προσωπικό εξασφαλίστηκε με εθελοντές και οι μετασκευές έγιναν με το πλοίο Ήφαιστος και ιδιωτικά συνεργεία. Έτσι συγκροτήθηκε ο 2ος αγγλοελληνικός στολίσκος ημιολιών (2ος ΑΕΣΗ) από 8 ημιολίες εκ των οποίων οι 6 ήταν τύπου «Τρεχαντήρι» χωρητικότητας 7-18 τόνων, οι δυο άλλες μεγαλύτερες, 30-50 τόνων. Ήταν κατάλληλα διασκευασμένες με ενισχυμένη μηχανή και εξοπλισμένες με 1 βαρύ και 2 ελαφρά πυροβόλα. Η αποστολή τους ήταν καταδρομικές ενέργειες στο Αιγαίο σε συνεργασία με τον Ιερό Λόχο, ανιχνεύσεις, αναγνωρίσεις, μεταφορές και γενικά παρενόχληση του

εχθρού, για να απασχολούν δυνάμεις στα νησιά του Αιγαίου, όπου η κίνηση μεγαλύτερων συμμαχικών μονάδων κάτω από την απόλυτη εχθρική κυριαρχία αέρος ήταν άκρως επικίνδυνη. Το έργο αυτό, άγνωστο σε πολλούς, έφεραν εις πέρας με επιτυχία οι «μικροί αυτοί ήρωες, επιχειρώντας νυχθημερόν».

Βάση των στολίσκων ήταν η Αλεξάνδρεια, του 2ου ενίοτε και η Κύπρος. Ο 2ος στολίσκος αποτελείτο από τα: LS-21 Τάκης 20 τόνων, LS-22 Στούξι 15 τόνων, LS-23 Ροζέτα 17 τόνων, LS-24 Τίβερε 16 τόνων, LS-25 Αιμιλία 15 τόνων, LS-26 Τζίμης 7 τόνων και Η-28 50 τόνων. Η δράση του στολίσκου άρχισε τον Ιανουάριο του 1944 και διαλύθηκε την άνοιξη του 1945.

Συνεχίζεται